

Streszczenie

ŻOŁNIERSKIE DROGI DO 1 DYWIZJI PANCERNEJ

GEN. STANISŁAWA MACZKA

1939–1947

Praca doktorska podejmuje problematykę źródeł uzupełnień dla 1 Polskiej Dywizji Pancernej powołanej do życia rozkazem Naczelnego Wodza gen. Władysława Sikorskiego z 25 lutego 1942 r., a w związku z tym przedstawia różne drogi, jakimi Polacy z całego świata docierali w jej szeregi. Podstawowym celem naukowym pracy jest ukazanie losów poszczególnych żołnierzy, jak również tych, którzy niebawem mieli się nimi stać. Ich powikłane drogi zostały opisane nie tylko w kontekście historii Polskich Sił Zbrojnych, ale i całego przebiegu II wojny światowej.

Żołnierskie drogi do tej największej polskiej jednostki pancernej II wojny światowej (ok. 400 czołgów) przedstawiono w układzie chronologiczno-problemowym. Praca dzieli się na sześć rozdziałów. Otwiera ją wstęp, a zamyka podsumowanie.

W rozdziale pierwszym omówiono źródła uzupełnień dla Wojska Polskiego, powstającego we Francji po tragedii września i października 1939 r. Przede wszystkim przedstawiono w nim losy żołnierzy 10 Brygady Kawalerii Zmotoryzowanej, którzy internowani zostali na Węgrzech, a następnie uciekali do Francji, gdzie odtwarzało się Wojsko Polskie. W dalszej części rozdziału ukazano przykładowe drogi do Francji z internowania w Rumunii oraz w krajach bałtyckich. Chcąc potraktować całościowo zagadnienie źródeł ludzkich dla Armii Polskiej we Francji, należało także omówić pobór do Wojska Polskiego spośród emigracji polskiej we Francji. Rozdział zamyka analiza procesu formowania się 10 Brygady Kawalerii Pancernej na francuskiej ziemi.

W rozdziale drugim przedstawione zostały dalsze losy żołnierzy 10 Brygady Kawalerii Pancernej, których odmienność wynikała z podziału 10 Brygady na dwa rzuty. Pierwszy z nich szczęśliwie ewakuowany został z Francji do Wielkiej Brytanii. Dalsze dzieje żołnierzy drugiego rzutu (pod dowództwem gen. Stanisława Maczka wzięli oni udział w walkach 1940 r. we Francji) potoczyły się zgoła odmiennie. Po zakończeniu walk we Francji małymi grupami przedzierali się oni na południe kraju, by następnie różnymi drogami docierać do Wielkiej

Brytanii, gdzie odtwarzane było Wojsko Polskie. Dalsza część tego rozdziału dotyczy losów polskich żołnierzy, którzy w drodze do Wojska Polskiego we Francji na dłużej ugrzęźli w Finlandii. Kończy go ukazanie losów przyszłego żołnierza 1 Dywizji Pancерnej, którego droga wiodła m.in. przez Narwik.

Na początku rozdziału trzeciego przedstawiono losy polskich podchorążych, którzy po walkach w Polsce w 1939 r. dostali się do niewoli niemieckiej. W wyniku dobrze przygotowanych, udanych ucieczek 25 z nich służyło później w 1 Polskiej Dywizji Pancерnej. Ciekawostkę stanowią perypetie członków zespołu Wesołej Lwowskiej Fali w drodze do 1 Dywizji Pancерnej. Rozdział zawiera też opis przebiegu zaciągu ochotniczego w Kanadzie, USA i Ameryce Południowej w kontekście uzupełnień dla największej polskiej jednostki pancерnej.

Rozdział czwarty rozpoczyna się omówieniem zasilen 1 Dywizji Pancерnej żołnierzami ewakuowanymi ze Związku Sowieckiego. Przedstawiono w nim m.in. losy jednego z przysyłanych żołnierzy dywizji, którego droga wiodła przez hiszpański obóz internowania Miranda de Ebro. W dalszej części rozdziału ukazano losy Polaków, którzy po przymusowym wcieleniu do Wehrmachtu znaleźli się w niewoli alianckiej. Była to najliczniejsza grupa żołnierzy, którzy stanowili uzupełnienia 1 Dywizji Pancерnej. Inne zagadnienia poruszane w tym rozdziale to: reorganizacja 1 Dywizji Pancерnej, a także postawa żołnierzy wyznania mojżeszowego, w tym ich dezercje z PSZ, m.in. z 1 Dywizji Pancерnej. Rozdział ten zamyka omówienie przygotowań polskiej dywizji do lądowania w Normandii.

Początek rozdziału piątego poświęcono omówieniu działań zbrojnych 1 Dywizji Pancерnej od chwili jej wejścia do walk w Normandii aż do ich zakończenia, już na terytorium niemieckim. W dalszej części rozdziału opisano trzy główne grupy – Grupę Specjalną, Grupę Francuską i Grupę Szwajcarską, stanowiące w tym okresie źródła uzupełnień dla PSZ, w tym do 1 Dywizji Pancерnej. W przypadku Dywizji szczególne znaczenie miały dwie pierwsze grupy.

Rozdział szósty przedstawia losy żołnierzy polskich, którzy po wyzwoleniu z niemieckiej niewoli dostali się w szeregi 1 Dywizji Pancерnej, szczególnie żołnierzy kobiet z powstania warszawskiego. Omówiono problem wstrzymania wszelkich nowych uzupełnień i trudności wcielania nowych żołnierzy do Dywizji, wykonującej zadania okupacyjne w Niemczech. W dalszej jego części ukazane zostały losy żołnierzy z Grupy Specjalnej i Grupy Szwajcarskiej.

Praca pokazuje ogrom wysiłku włożonego do utworzenia 1 Dywizji Pancerniej i różnorodność dróg i doświadczeń żołnierzy, którzy do niej trafili.